

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

8ο Πανελλήνιο Συνέδριο
με θέμα:

«Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική
Έρευνα»

Ιωάννινα, 2-4 Νοεμβρίου 2012

Η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας στη χώρα υποδοχής: Χαρτογράφηση μιας καινοτομίας στο Ελληνικό σχολείο

Κατερίνα Δημητριάδου, ΠΔΜ adimitriadou@uowm.gr

Ευανθία Συνώδη, Πανεπιστήμιο Κρήτης evasynodi@edc.uoc.gr

Μαρίνα Τζακώστα, Πανεπιστήμιο Κρήτης martzak@edc.uoc.gr

Ανθή Ρεβυθιάδου, ΑΠΘ revith@lit.auth.gr

Διάγραμμα ανακοίνωσης

1. Το θεωρητικό πλαίσιο μιας καινοτόμου παρέμβασης
2. Δομικά και λειτουργικά στοιχεία της παρέμβασης
3. Η διαδικασία παρακολούθησης και αξιολόγησης της παρέμβασης
4. Τα ερευνητικά εργαλεία
5. Αποτίμηση του σχεδιασμού της ερευνητικής διαδικασίας*

* Η συγκεκριμένη έρευνα χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα "Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών (www.diapolis.gr)" ΕΣΠΑ (2007-2013) και από εθνικούς πόρους.

Εκπαίδευση στα πολυπολιτισμικά σχολεία

Μονογλωσσική προσέγγιση

Νομιμοποίηση κυριαρχίας και υπεροχής
της γλώσσας της χώρας υποδοχής

Οδηγία 77/486 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

«Οι χώρες υποδοχής μεταναστών
υποχρεούνται να παρέχουν δωρεάν εκπαίδευση
με την επίσημη γλώσσα του κράτους υποδοχής
και, παράλληλα,
σε συνεργασία με τις χώρες προέλευσης,
να διδάσκουν τη μητρική γλώσσα
των μεταναστών».

Περιεχόμενο ανακοίνωσης

- ❖ Σχεδιασμός ερευνητικής παρακολούθησης και αξιολόγησης μιας καινοτομίας
- ❖ Δομή των ερευνητικών εργαλείων παρακολούθησης και αξιολόγησης

Διδασκαλία της γλώσσας καταγωγής (μητρικής) σε δίγλωσσους μαθητές

Πράξη: «Εκπαίδευση αλλοδαπών
και παλιννοστούντων μαθητών»
(<http://www.diapolis.auth.gr>)

Δράση: 5

Γλώσσες: Αλβανική και Ρωσική

Σχολεία: 5 Δημοτικά και 2 Γυμνάσια

Σχολ. έτος: 2011-12

Επιστημονικά ερείσματα της παρέμβασης

- ✓ Διαπολιτισμική Εκπαίδευση
- ✓ Κριτική Παιδαγωγική
- ✓ Ευέλικτες μορφές διδασκαλίας
- ✓ Διαφοροποίηση της διδασκαλίας
- ✓ «Καλές πρακτικές»
- ✓ Έρευνα δράσης

Στόχοι της παρέμβασης

- Αναγνώριση και ενίσχυση πολιτισμού των μαθητών
- Αντιπροσώπευση πολιτισμού
- Ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεξιοτήτων
- Αυτογνωσία και αυτοεκτίμηση
- Προώθηση εθνοπολιτισμικής ποικιλομορφίας
- Δημιουργία συνθηκών συνύπαρξης και αλληλεπίδρασης

Σχεδιασμός της παρέμβασης

- Μοντέλο «Προσθετικής προσέγγισης» (Banks, 2004)
- Πεδίο εφαρμογής: 7 «κανονικά» τμήματα (5 δημοτικού + 2 γυμνασίου)
- Διάρκεια: 1 δίωρο/εβδομάδα
- Γλωσσικά επίπεδα: αρχαρίων και προχωρημένων
- Κριτήριο κατάταξης: εφαρμογή γλωσσικού τεστ
- Υλικό υποστήριξης: γλωσσοδιδακτικό υλικό στην Αλβανική και Ρωσική

Διαδικασία παρακολούθησης και αξιολόγησης της παρέμβασης

- **Ερευνητικός στόχος:** μέτρηση της αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας
- **Στάδια έρευνας:**
 - 1^ο Εύρεση ερευνητικού σχεδιασμού
 - 2^ο Συλλογή δεδομένων
 - 3^ο Ερμηνεία (→ κατανόηση)
 - 4^ο Εξήγηση (→ μήνυμα προς ενδιαφερόμενους φορείς)

(Kirk & Miller, 1986)

Τα ερευνητικά εργαλεία (εφαρμογή ΠΡΙΝ, εφαρμογή ΜΕΤΑ)

- 1) Φύλλο Παρατήρησης της διδασκαλίας
- 2) Οδηγός συνέντευξης για τις εκπαιδευτικούς
- 3) Οδηγός συνέντευξης για τους/τις μαθητές/τριες
- 4) Ερωτηματολόγιο για τις βοηθούς έρευνας

Το Φύλλο Παρατήρησης της διδασκαλίας

Δομή: 12 θεματικές ενότητες

- (α) Δημογραφικά στοιχεία εκπαιδευτικών της υπό παρατήρηση τάξης
- (β) Δημογραφικά στοιχεία μαθητών της υπό παρατήρηση τάξης
- (γ) Σχεδιασμός/οργάνωση της διδασκαλίας
- (δ) Διδακτικές μέθοδοι
- (ε) Γλωσσοδιδακτικές προτεραιότητες της εκπαιδευτικού
- (στ) Σύγχρονες στρατηγικές διδασκαλίας
- (ζ) Κλίμα της σχολικής τάξης
- (η) Διδακτικές διαδικασίες
- (θ) Ανταπόκριση του εκπαιδευτικού στο σχεδιασμό της διδασκαλίας
- (ι) Ανταπόκριση των μαθητών στις απαιτήσεις της διδασκαλίας
- (ια) Δραστηριότητες εμπέδωσης και αξιολόγησης και
- (ιβ) Συνολική αποτίμηση της διδασκαλίας.

Ο Οδηγός Συνέντευξης των Εκπαιδευτικών

5 θεματικοί άξονες

1. Η διδάσκουσα
2. Οι μαθητές
3. Η διδακτική διαδικασία
4. Το εκπαιδευτικό υλικό
5. Προτάσεις των εκπαιδευτικών για βελτίωση της διδασκαλίας

Δείγμα: Οι 9 καθηγήτριες της Αλβανικής και της Ρωσικής

Ο Οδηγός Συνέντευξης των αλλοδαπών/παλιννοστούντων μαθητών

18 ανοιχτά ερωτήματα

Θέμα: Οι προσδοκίες των μαθητών (ΠΡΙΝ) και η επαλήθευση των προσδοκιών τους (ΜΕΤΑ)

Εστιασμός:

- Μητρική και ελληνική γλώσσα
- Τμήματα ενίσχυσης της μητρικής γλώσσας
- Διαδικασία εφαρμογής της παρέμβασης
- Εκπαιδευτικό υλικό
- Αξία εκμάθησης της μητρικής γλώσσας

Δείγμα: 57 μαθητές

(3 μαθητές διαβαμισμένης επίδοσης X 19 τμήματα)

Το Ερωτηματολόγιο για τους παρατηρητές

7 ανοιχτά ερωτήματα:

- 1) Το γενικό κλίμα της τάξης
- 2) Η ανταπόκριση των μαθητών
- 3) Τάξη ή αταξία;
- 4) Προτεραιότητες της εκπαιδευτικού
- 5) Συμπεράσματα της εκπαιδευτικού
- 6) Προτάσεις βελτίωσης της παρέμβασης

Δείγμα: 4 παρατηρητές/ βοηθοί έρευνας

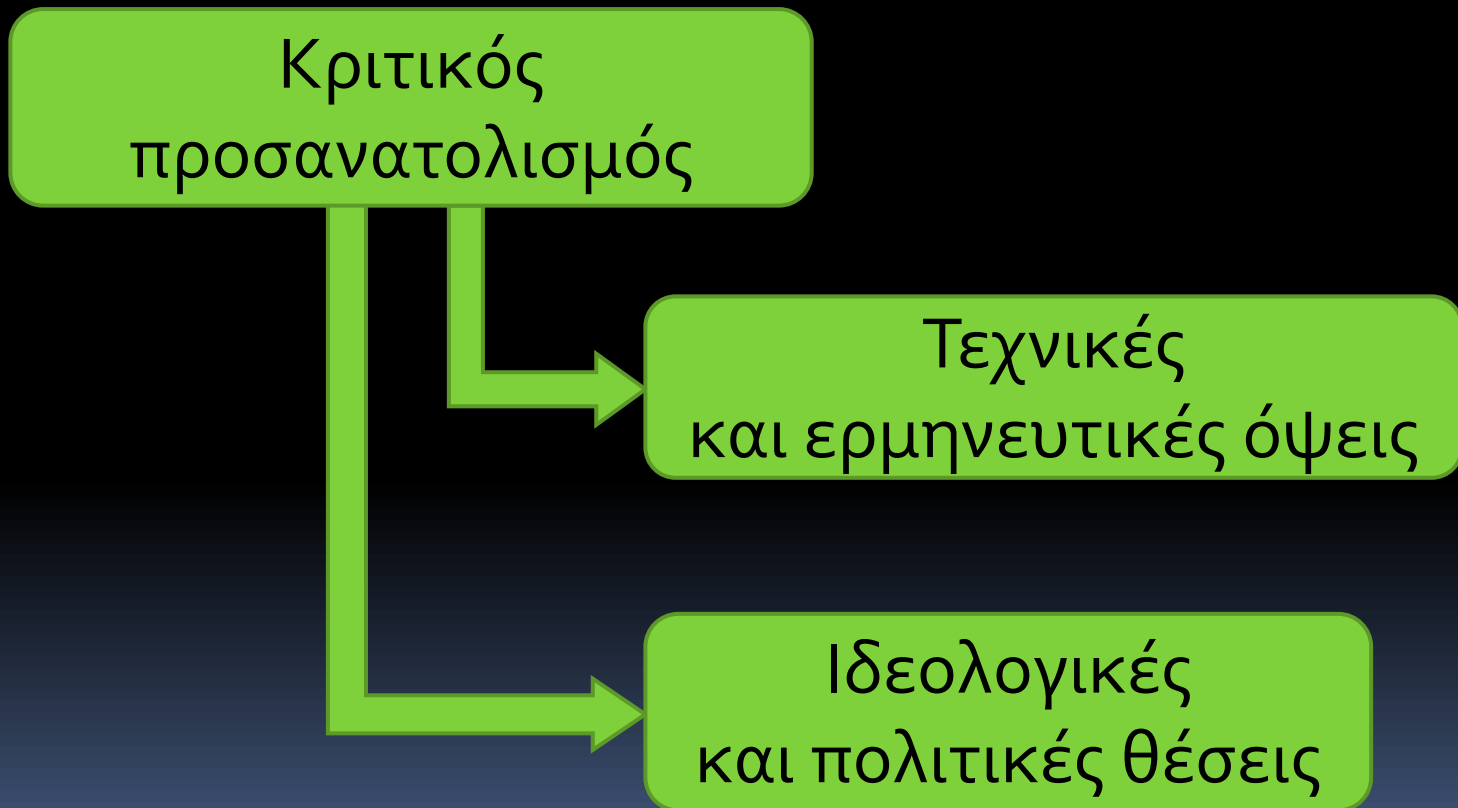
Χαρακτήρας της έρευνας

Αναλυτική καταγραφή
μιας καινοτόμου και μοναδικής
εκπαιδευτικής περίπτωσης

Μελέτη περίπτωσης

Αποτίμηση σχεδιασμού της ερευνητικής διαδικασίας (1/2)

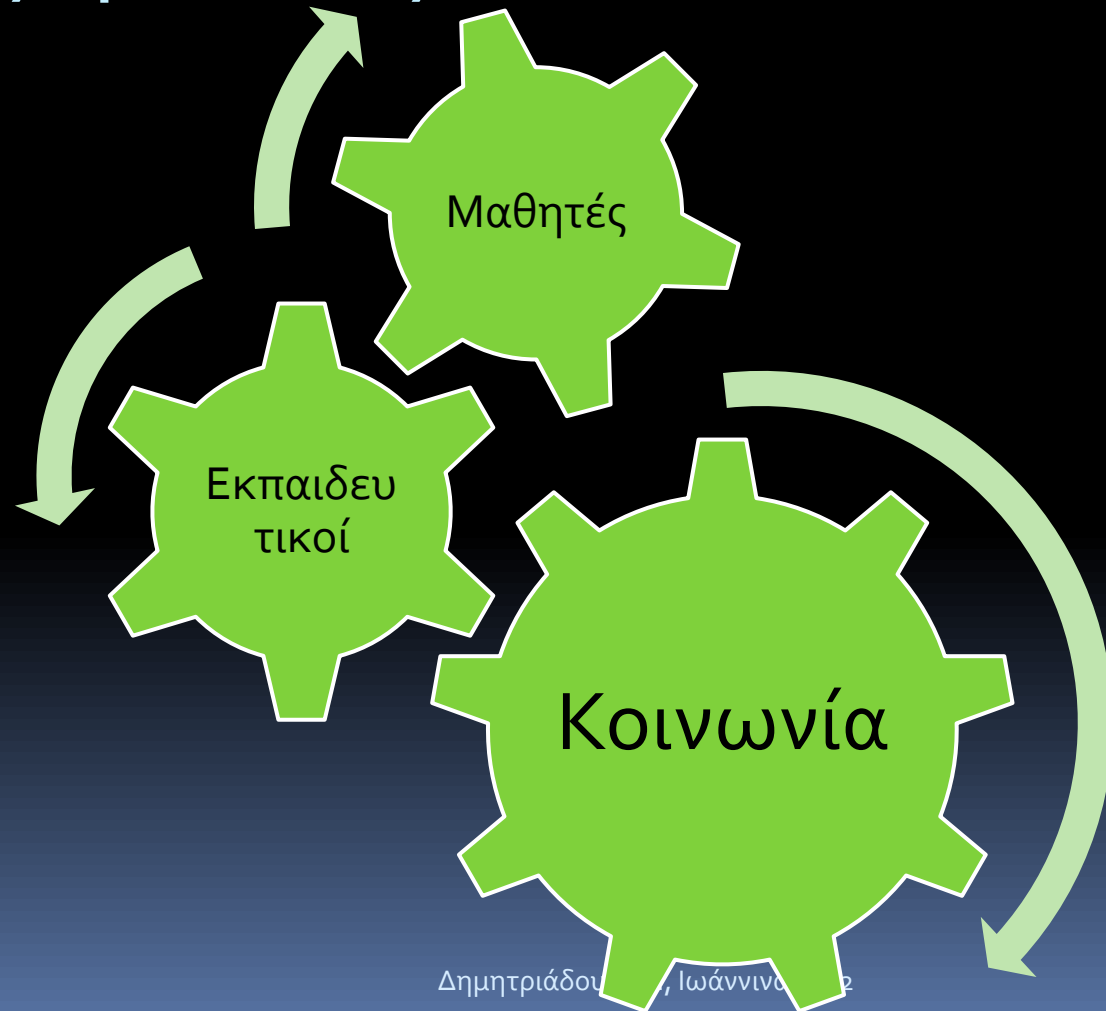

Αποτίμηση σχεδιασμού της ερευνητικής διαδικασίας (2/2)

Εξέταση παραμέτρων:

- Οικολογική εγκυρότητα της διδακτικής διαδικασίας
- Διαφοροποίηση της διδασκαλίας
- Διαπροσωπική επικοινωνία
- Μαθησιακοί στόχοι
- Ενέργειες τόνωσης της πολιτισμικής ταυτότητας
- Αναπαραγωγή μη προκαθορισμένων προτύπων
- Μάθηση μέσα από οργανωτικές, αναλυτικές και παραγωγικές διαδικασίες
- Βαθμιαία χειραφέτηση των μαθητών

Ποιος ωφελείται από τη διδακτική παρέμβαση για τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας;

Ποιος ωφελείται από τη διαδικασία παρακολούθησης και αξιολόγησης της παρέμβασης;

- **Οι μαθητές** → πλαισίωση, υποστήριξη
- **Οι εκπαιδευτικοί** → γνώση, αναστοχασμός, χειραφέτηση, επαγγελματισμός
- **Η έρευνα** → βελτίωση μεθόδων και εργαλείων, ανάπτυξη ανάλογων ερευνητικών προσεγγίσεων
- **Η ακαδημαϊκή κοινότητα** → ανατροφοδότηση για ερευνητική διαδικασία, παιδαγωγική γνώση, διάχυση
- **Η (διαπολιτισμική) εκπαίδευση** → ανάπτυξη ανάλογων βελτιωμένων παρεμβάσεων, εκδημοκρατισμός του σχολείου

Βιβλιογραφία

- Carr, W. & Kemmis, S. (1997). *Για μια κριτική εκπαιδευτική θεωρία/μτφ.* Λαμπράκη-Παγανού, Αλεξάνδρα. Επιμ. Μηλίγκου, Ευανθία & Ροδιάδου-Αλμπάνη, Κώτια. Θεσσαλονίκη: Κώδικας.
- Banks, J. A. (2004). *Εισαγωγή στην πολυπολιτισμική εκπαίδευση/μτφ.* Σταματάκης, Νικηφόρος. Επιμ. Κουτσουβάνου, Ευγενία. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Basit, T. N. (2010). *Conducting Research in Educational Contexts.* London: Continuum.
- Bongartz, C. M. (2010). Doing it all: Language and (multi-)literacy development in child L2 acquisition. Paper presented at the 31st Annual Meeting of the Department of Linguistics, Aristotle University of Thessaloniki, 16-18 April 2010.
- Kesidou, A. (2004). Intercultural Education: Main Aims and Practices. In Terzis Nikos P. (ed.), *Intercultural Education in the Balkan Countries, Education and Pedagogy in Balkan Countries 4.* Thessaloniki: Kyriakidis. 97-105.
- Stevens, J. A. & Sogolow, E. D. (2008). *Preventing Falls: What Works. A CDC Compendium of Effective Community-based Interventions from Around the World. National Center for Injury Prevention and Control.* http://www.cdc.gov/HomeandRecreationalSafety/images/CDCCompendium_030508-a.pdf (ανακτήθηκε: 6/10/2011).
- Tomlinson, C. A. (2004). *Διαφοροποίηση της εργασίας στην αίθουσα διδασκαλίας. Ανταπόκριση στις ανάγκες όλων των μαθητών/μτφ.* Θεοφιλίδης, Χρήστος & Μαρτίδου – Φορσιέ, Δέσποινα. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Δημητριάδου, Κ. & Ευσταθίου, Μ. (2008). Διδακτικές προσεγγίσεις σε μικτές τάξεις. Στο Ένταξη Παλιννοστώντων και Αλλοδαπών Μαθητών στο Σχολείο (Γυμνάσιο). Οδηγός Επιμόρφωσης: Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αγωγή. Θεσσαλονίκη. 67-85.
- Ευαγγέλου, Ο. (2007). *Διαπολιτισμικά Αναλυτικά Προγράμματα.* Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Κατσαρού, Ε. & Τσάφος, Β. (2003). *Από την έρευνα στη διδασκαλία. Η εκπαιδευτική έρευνα δράσης.* Αθήνα: Σαββάλας.
- Κουτσελίνη-Ιωαννίδου, Μ. (2008). *Επικοινωνιακή και Διαφοροποίηση Διδασκαλίας-Μάθησης σε τάξεις μικτής ικανότητας. Φιλοσοφία και έννοια. Στρατηγικές και εφαρμογές.* Λευκωσία: αυτοέκδοση.
- Νικολάου, Γ. (2005). *Διαπολιτισμική διδακτική. Το νέο περιβάλλον – Βασικές αρχές.* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.